

LE CORBUSIER : (1887-1965)

Zelo revolucionaren, največji elektik, ki se je zgledoval po arhitekturi iz zgodovine. Pravokotni elementi, ki so v kolektivni gradnji zelo pomembni.

POTOVANJA

Corbusier je potoval in si ogledoval **arhitekturo iz katere izhaja njegovo razmišljanje in oblikovanje**. Poskušal je prodreti globlje od oblik in okrasja in ob pomoči skiciranja razbrati arhitekturo, da bi dojel njeno organiziranost in logiko. :

1.) FIRENCE- SAMOSTAN (1906):

- **Individualne bivalne celice** za menihe.
- Vsaka celica ima svoj **atrij**, na katerega je ostalim menihom onemogočen pogled; tu so menihi povezani z naravo.
- Samostan razdeljen na **bivanjski del** (mir) in na **skupne prostore** (druženje).
- Corbusier je v tem **videl možnost zazidave socialnih stanovanj za delavce**, ki naj bi po eni strani imeli čim večjo privatnost, po drugi pa skupne programe.
- *Njegov intenzivni pristop k umetnostnim spomenikom nima namena ugotavljati kanonov njihovih harmoničnih sorazmerij, temveč poiskati zakone, ki so uravnavali v času si sledeče plasti, znamenja človeškega posega.*
- *Le Corbusier mesto pojmuje kot celoto, ki raste s spontanimi ali vnaprej določenimi posegi in ki hrani v sebi potencialno sposobnost določene izpovednosti.*
- *Množice ljudi prihajajo v mesta z željo po stalnem zaslužku in vsaj za silo urejenim stanovanjem. ti novi uporabniki arhitekture zahtevajo sprva poceni stanovanja z minimalnim udobjem. Šele kasneje zahtevajo od arhitekture stanovanja nekakšno večjo reprezentativnost.*

2.) PHALANSTERE:

- **Stanovanja za delavce.**
- **Popolna oskrba** za ljudi, ki tukaj živijo.
- Po vzoru kraljeve arhitekture **Versaille**.

3.) PARIZ- BIRO BRATOV PERRET (1908-1909):

- **Gustave, Claude, Auguste** (Corbusierjev učitelj).
- Najbolj napreden v **Franciji**, velika dela (takrat še nezgrajena): gledališče **na Champs-Elyees** (1911-13), **Mobilier national** (1934), **Muzej javnih del** (1937).
- **Pionirji uporabe armiranega betona** – artikulirana fasada. AB uporabljen pri poslopiju na ulici Franklin (1903) in garaži na Rue de Ponthieu (1905).
- Izhajanje iz **novih kompozicijskih možnosti gradnje** v armiranem cementu (uporabljal Perret)
- **STONE** služijo poslej samo še kot elementi za tamponiranje, omogočajo nekakšno potencialno planimetrično prožnost, ki napoveduje končno zmago "**svobodnega nadstropja**".
- Le Corbusier tukaj prebije **14 mesecev**, kar pomeni pomembno stopnjo v njegovem osebnotnem razvoju.
- Ugotovil je, da mora **arhitektura z logičnim postopkom reševati probleme**, ki jih postavljajo soočenja med programi (predstavljajo probleme) in možnostmi (ki jih ponuja

tehnika).

4.) BERLIN- ARHITEKT PETER BEHRENS (1910):

- Le Corbusier tukaj dela od oktobra 1910 do marca 1911
- Tistega, kar je pričakoval od nove arhitekture tu ni našel, spoznal pa je **organizacijo uglednega studia in probleme**, ki jih postavlja arhitekturi velika industrija.
- Pritegne ga pereča **aktualnost problemov industrializacije** arhitekturnega proizvoda.
- Behrensova zamisel o **serijski proizvodnji** kot možni rešitvi zahtev določene družbene strukture v preobrazbi, Le Corbusiera pritegne in prepriča.
- Sreča se z **Meis van der Rohe**.
- Nacionalen pristop.
- **AEG** ga najame za hišnega arhitekta (kar je zelo redko).

5.) POTOVANJE NA VZHOD (1911):

- Odpotuje skupaj s študijskim tovarišem **Augustom Klipsteinom**.
- Potovanje traja pribl. **eno leto** in za Corbusierja je bilo pravi **šok, odkritje in razsvetljenje**.
- V Srbiji, Romuniji, Bolgariji se je zanimal za **kmečko, ljudsko, brezimno arhitekturo**.
- V Turčiji je spoznaval **mošeje**. Očarale so ga preproste oblike **mediteranske arhitekture**, sijoče od beline.
- Vrhunec potovanja je bila **Akropola**. Lepota in moč **Partenona** »čiste stvaritve duha/.../, stroja za bujenje čustev«, zanj nista bili zgolj stvar likovne umetnosti, ampak predvsem duha.

PROJEKTI

DOM-INO: SISTEM GRADNJE (1914)

- Njegov prvi načrt, ki nosi na sebi nedvoumna znamenja **načelne in metodične namembnosti**.
- **Revolucionarna zgradba** Le Corbusiera.
- Corbusier se je zanimal za **vprašanje socialnih stanovanj**. Ko je l. 1914, na začetku vojne, zvedel za prva rušenja v Flandriji, se je **zavzel za začetek industrijske gradnje iz sestavljivih elementov**. To bi omogočilo lahko in **hitro gradnjo dokaj velikih hiš** v stanovanjskih skupnostih, ki bi jih lahko **prebivalci dokončali sami**.
- Ime, ki ga je dal temu sistemu –Dom-ino- spominja na **igro domin**, pri kateri se ploščice zlagajo druga ob drugo kakor **sestavljivi gradbeni elementi**.

ARHITEKTURA:

- Uporaba **armiranega betona** omogoči revolucionarno zasnovo.
- **OSNOVNO ENOTO** sistema Dom-ino sestavljajo **tri plošče, šest stebrov in stopnišče**. Da bi bilo pročelje prosto, so **stebri zamaknjeni in spojeni s ploščami** brez vsakršnega reliefa, tako da so **stene popolnoma gladke**.
- Stebri, ki so pomaknjeni navznoter omogočajo **prosto fasado** in **drugačen tloris v vsaki etaži**.
- **PROTOTIP**, modularnost, **IZHODIŠČNI MODUL**- omogoča **zlaganje ene enote v večje-**

kot domine.

- Sistem Dom-ino je **razvijal v brezštevilnih študijah serijskih hiš** (tudi hiša Citrohan in immeuble-villas).
- Po vojni je omogočilo doseči prenovu, stanovanja za množice.

RAZMIŠLJANJE:

- Hiša je **stroj za bivanje** (fascinacija nad industrijskimi stroji), z gledoval se je po **ladjah**. **Arhitektura je popolna, ko ji ne moreš nič odvzeti**. Gradnja, arh stroha, ki se najbolj počasi razvija. Opozarjal je, da je gradnjo možno narediti bolj dostopno, boljše.
- Pariz: tovarna z izdelovanjem **hiš na kolesih** (pri nas prikolica, v Ameriki stalno bivališče). Le Corbusier meni, da je to **prihodnost**. Hišo je mogoče kar prepeljati, ko bodo mesta prepolna.
- **Socialna preokupacija**, življenske potrebe po socialnih prostorih v mestu.

HIŠA CITROHAN (1920)

- **Prvi načrt tipične ekonomične gradnje**, v kateri je prišlo do izraza stremjenje k skrajni racionalnosti in preprostosti, ki bi omogočilo **serijsko industrijsko proizvodnjo**.
- **HIŠA-STROJ**: nekakšna priprava, ki jo more človek uporabljati, jo še obvladovati in prilagoditi lastnim življenskimi značilnostim, ker je pomejena po 'skali' potreb družbe.
- S to hišo se loti Corbusier **problema stanovanjske celice in njene serijske gradnje**.

ARHITEKTURA:

- **Hiša- celica** in sistematična **standardizacija elem.**, ki jo sestavljajo.
- **Svobodna organizacija površin** in notranjih prostorov- kontinuiteta stanovanjskega prostora.
- **Terasa-vrt** prenešana v **notranjščino** in se kot elem. ponavlja v liniji mostovža in v višino.
- Vsako **stanovanje je majhna hiša z vrtom**, postavljena v poljubni višini nad cesto.
- **Problematika vključevanja celic v mestni ambient** ga privede do prvih teoretičnih formulacij.
- Posamezne celice uredi **vertikalno** in jih osredotoči v **velikih kompleksih**, ki jih imenuje **'immeubles-villas'**.

RAZMIŠLJANJE:

- Predlogi za spremembo projektantskih posegov: **stanovanje ločiti od tal** in dati človeku prostor, da si ga **svobodno opremi**, hiša pa mora biti **odmaknjena od ceste**.

»IMMEUBLE-VILLAS« (1922)

- **Delavska kolonija – 1.projekt kolektivne gradnje**.
- Blok vil, v katerem je Corbusier skušal združiti oblikovanje **zasebnih stanovanjskih prostorov** in ureditev **skupnega bivanjskega prostora**, ki bi zadovoljil potrebe **100 družin**.
- S tem načrtom je pokazal svoj **odpor do stanovanjskih sosesk z enodružinskimi hišami** v okolici mest, ki so bile komunalno slabo urejene in so jemale veliko prostora, dostop do njih pa je terjal veliko časa.
- Projekt je izraz odkritja, do katerega je prišel med potovanjem v Italijo l. 1907, ob obisku kartuzije v Galuzzu ob Emi.

ARHITEKTURA:

- **120 vil naloženih druga na drugo**, je nudilo udobno bivanje.
- **Modularna enota** (po tistih v samostanu): dvoetažne enote s teraso- odprta v dveh višinah zaradi svetlobe.
- **Dnevne sobe z dvojno višino in vrtovi na terasah.**

5 NAČEL NOVE ARHITEKTURE (1925):

1. STEBRI:

- **Prej:** hiša se je vglabljala v zemljo; od tod temni in vlažni prostori.
- AB dovoljujejo rabo pilotov (stebrov). **Hiša je dvignjena v zraku** daleč od zemlje, zato **ni kapilarnga dviga (suho)**. Pritličje se sprosti in napravi **prostor za vrt**. Svetlobi je omogočeno, da prihaja **tudi pod stanovanje; možnost korenite preureditve** stanovanjskih problemov v odnosu hiša- narava.

2. PROST TLORIS (NADSTROPJE):

- **Doslej:** nosilni zidovi, ki izhajajo iz podzemlja, **stojе drug nad drugim in tvorijo pritličje in nadstropja tja do strehe**.
- AB vnaša v hišo **prost tloris**, nadstropja ne rabijo biti ena nad drugo. Velik **prihranek s prostornino gradnje, prihranek denarja**. Lahkotna racionalnost novega nadstropja.

3. STREŠNI VRTOVI (RAVNA ZELENA STREHA):

- **Od tistega hipa, ko v hiši namestimo napravo za centralno ogrevanje, tradicionalna dvokapna streha ni več za rabo, saj ne sme biti več izbočena, temveč vbočena.**
- AB je novo sredstvo, ki dovoljuje gradnjo **homogenega ostrešja**. (Slabost je krčenje in raztezanje betona in zato **nastanek razpok**). Kjer je postavljen objekt, je odstranjena zelenica, zato je terasa na strehi **nadomeščeno zelenje**.

4. PROSTE FASADE (PROČELJA):

- **Stebri so umaknjeni s pročelja v notranjščino hiše**. Vmesni strop se nadaljuje brez opore. Fasade so zdaj samo še **lahne opne ločnih zidov ali oken** (nima več veze s konstrukcijo, ampak je samostojno likovno oblikovanje).

5. HORIZONTALNO (PODALJŠANO) OKNO:

- **Okno je eno izmed bistvenih elementov hiše. Okno je 'nujno potreben element-tip' hiše; za vsa naša stanovanja.**
- Napredek prinaša sprostitev. **AB povzroča revolucijo v zgodovini okna**, Le Corbusier je ugotovil **vse zmožnosti oblikovanja** z njim in ustvaril okna, ki lahko potekajo **od enega roba pročelja do drugega**. To je bil **največji korak v arhitekturi**.

VILA LA ROCHE- JEANNERET

- Vila ustreza **dvojnemu programu**; obe zgradbi sta združeni v **prostorsko celoto**, na

pročelju pa **ni vidna meja** med lastnikoma.

- Naročnik 1.enote bankir in zbiralec slik La Roche, naročniki 2.enote so bili Le Corbusierov brat Albert, njegova žena in njuni hčerki.
- Organizacija 2.vile bolj tradicionalnejša od 1. (bankir želi razstavljeni slike).
- Glede razporeditve prostorov je značilen »**obrnjeni razpored**«: spalnice so v 1.nadstropju, **jedilnica** in sprejemnica pa v **2.** tako, da je tod mogoč **neposreden dostop do terase** z vrtom na strehi.

VILA SAVOYE (1931)

- Zgrajena na **prostranem zemljišču** brez kakeršnihkoli omejitev.
- **Betonska stavba čistih oblik** je pravi arhitekturni manifest.
- Hiša, ki stoji na **tankih stebrih**, razporejenih v **natančen raster**, je »škaf v zraku, okrog in okrog prerezana z dolgim, neprekinjenim oknom«.
- **Glavni prostori** gledajo na **notranjo teraso**.
- **Klančina** vodi na **teraso na strehi** v solarij, ki ga pred vetrom zaslanjajo stene.

URBANISTIČNI NAČRTI

- Le Corbusierjevi urbanistični načrti so **arhitekturni posegi v urbanem sorazmerju, ki se porajajo iz plastičnega instinkta**, vzbujenega po oblikovitosti kraja in zajetega v mrežo infrastruktur in po njej uravnanega.
- **Razvoj mesta** je po Le Corbusieru **vsebovan že v naravi**, v zgodovini mesta: gre samo za to, **da znamo brati v njegovih plasteh**, v njegovi okolici, da dojamemo obliko pokrajine in značilnosti, ki mu jih je vtisnilo podnebje.
- Le Corbusierov namen je postaviti elemente človeškega poseganja v dialektični stik z naravno razsežnostjo oz. podeliti od zunaj delujoči naravi vrednost opore za umetne posege.

SALON D'AUTOMNE (1922)

- Naročilo za urbanistično ureditev (**do takrat ni urbanizma**).
- V sklopu **teoretične raziskave** prikazal dejanske težave pariškega urbanizma in postavil **ŠTIRI OSTRE ZAHTEVE**:
 1. **razbremenitev** mestnega središča,
 2. **zgostitev** mestnega središča,
 3. **pomnožitev** prometnih sredstev,
 4. **porast** ozelenjenih površin.
- Na **jesenskem salonu** razstavi »načrt za **sodobno mesto s tremi milijoni prebivalcev**« v obliki diorame velikosti sto kvadratnih metrov.
- **IDEJA**, ki je vodila Corbusiera pri načrtovanju: **ni več parkov v mestu, ampak je mesto v parku** (megalomske stolpnice v zelenju). **Nebotičniki višji in bolj razmaknjeni** zaradi svetlobe, avtomobili uničujejo mesta, **središče mesta »križišče poti«**: hitro potovanje, zgoraj letališče, spodaj vlaki in avtomobili
- Ideja ni samostojna hiša, ampak **bivanje v skupnosti** z več atrakcijami..

ARHITEKTURA:

- Mestne avtoceste se križajo pod široko ploščadjo za pristajanje zračnih taksijev in ceste

za hitri promet, ki sekajo mesto v diagonalni.

- **Upravno središče**, javna poslopja, mestna hiša in muzej se razvrščajo **ob straneh glavnega jedra**, ki je zamišljeno kot poseben del.
- **GLAVNO JEDRO** s **šestdeset nadstropnimi nebotičniki** s križastim talnim načrtom (osnosimetrična razporeditev) so namenjeni za: urade, hotele, obrtne usluge, trgovine, kinodvorane in gledališča v prizemnem delu.
- Stolpnice stojijo na **razdalji par sto metrov**, zaradi svetlobe.
- Na **zeleni površini parkov** so razmeščena **stanovanjska središča**:
 1. »**odprtega tipa**«, ki najdejo svojo rešitev v šestnadstropnih stanovanjskih zgradbah
 2. »**zaprtega tipa**« na velikih štirikotnih notranjih prostorih s stranicama 90x300m.
- **Zunanja značilnost** teh stanovanjskih gradenj je predhodno **vsebovana že v modelu**, ki ga z vso svojo tipološko natančnostjo predstavlja immeuble-villa.
- **Stanovjski superbloki**, notri vrtci, šole, trgovine, na strehi tekaška steza,...

PLAN VOISIN, PARIZ (1925)

- Imenuje se po **Gabrielu Voisinu**, konstruktorju avtomobilov in letal, ki je podpiral Le Corbusiera.
- Zamisel o **urbanistični ureditvi Pariza** (ni bila realistična).
- **Porušitev 4km² zgradb**, razen historičnih spomenikov, nova zazidava stolpnic.
- » **sodobno mesto**«

JUŽNA AMERIKA (1929)

RIO DE JANEIRO, MONTEVIDEO, SAO PAULO:

- **Globalni posegi**, ki naj bi do temelja **spremenili način življenja** v mestih in **stanovanjske razmere** v njih.
- **OSN. ZNAČILNOSTI** teh drznih predlogov temelje v **analizi že danega položaja antičnih mest**; odtod izvira načelo o »**premišljeni obliki**«, t.j. nekakem tipu urbanističnega posega, ki se loteva **reševanja predvidenih neznank**, hkrati pa **upošteva urbanistične elemente**, ki zagotavljajo ugodne življenjske razmere.
- **Ogromni viadukti** (linijska razvrstitev; nekaj km dolga **linearna zazidava z vmesnimi javnimi prostori in ustanovami**), na vrhu katerih potekajo **avtomobilske ceste** (z dvigali puščajo avte v spodnja nadstropja), ki se vtapljuje v sugestivno naravo Ria s **pogledom na zaliv in gore**. Boljše življenje za vse in boljša dostopnost ustanov.
- Ogromni viadukti se iztezajo v morje pri Montevideu.
- Naposled se **križajo na različnih ravninah** kot prvotni linearni osnutek Sao Paula, segajoč na vse štiri strani neba skladno z večjo enoličnostjo pokrajine.

ALŽIR (1929)

- **PLAN OBUS (mesto-viadukt)** je urbanistični poskus, ki temelji na **NAČELU dvignjenega mesta-parka**, ki se **linearno razteza** vzdolž obale v daljavo nekaj km.
- Zamisel **mesto organizirati vertikalno**.
- Novo **poslovno mesto** je povezano z novim stanovanjskim mestnim predelom, ki se

dinamično razvija v napetih, usločenih in medsebojno povezanih **krivuljah** vzdolž gričevnatih obronkov z nekim v zraku razpetim mostom.

- **Avtomobilska cesta** v višini sto metrov **povezuje zunanja predmestja**, pod cesto namenjeno za vozila, so vtomobilske garaže, ostali del viadukta pa sestavljajo ploščadi, ki si slede v višini 4,5m druga nad drugo in so dvignjene ploščadi mesta-parka.

VILLE RADIEUSE – SONČNO MESTO (1930)

- Le Corbusier v študijah za sončno mesto **opusti koncentrično organizacijo**, ki je bila značilna za projekte »sodobnega mesta«, v dobro **linearne organizacije**. **Funkcionalna razdelitev na predele** je še vedno čvrsto utemeljena, različni **sektorji dejavnosti pa se ne dotikajo** več drug drugega.
- Nanizani so **ob dolgih prometnih oseh**, ki se, glede na različne hitrosti, delijo na **dve enoti**.
- Tako se je za Le Corbusiera začel **razvoj**, ki ga je pripeljal do **systema »7V«**; tega je v celoti uporabil v **Chandigarhu v Indiji** (realiziran projekt)
- Misel o avtomobilski cesti na strehi se iz očitnih razlogov opusti in prenese v primernejše dimenzije **notranje ceste**, nasprotno pa se **na vrhu poslopja znova uredi vrt**.
- **Mesto, ki lahko raste v pasovih**. Popolna **oskrba** ljudi. **Zreduciran prostor**, ki ni namenjen dnevne bivanju, **pregrade** za otroške sobe, ki se lahko razširi v skupni prostor.
- Linearno mesto (med morjem in gorovjem).
- **Alžir**, 6 pod cesto, 12 prad, **6km dolgi stanovanjski objekt**, 5m etaže, norti **vsak stanovalec naredi svoje stanovanje**. (tega v Slo ni, zato vsak raje dela svojo hišo, ker so stanovanja že vnaprej določena).